SUOMI-UNKARI

N:o 8 Hinta 30:— 1955

SUOMI-UNKARI

SUOMI—UNKARI SEURA r.y:n ÄÄNENKANNATTAJA

Julkaisija: **SUOMI—UNKARI SEURA r.y.**

Toimitusneuvosto: **Suomi—Unkari Seuran johtokunta**

Päätoimittaja: **Olavi Metsistö**

Elo-syyskuu 1955

SISÄLTÖ:

Lehti ilmestyy 12 kertaa vuodessa

Toimituksen ja konttorin osoite: **Helsinki, Pohjoisranta 4. A. 14.**

TILAUSHINNAT:

Vuosikerta 300 markkaa, irtonumerohinta 30 markkaa.
Tilauksia vastaanottavat kaikki postitoimipaikat ja Rautatiekirjakauppa.

Painettu Helsingissä 1955, Kustannusosakeyhtiö Yhteistyön Kirjapainossa

I kansisivu: Suuri unkarilainen säveltäjä Béla Bartók.

II kansisivu: Kesä on ohi ja satoa korjataan. Yläkuvassa unkarilainen EMAG-merkkinen leikkuupuimuri työssä. Alakuvassa kansantanssijat esittävät unkarilaista pullotanssia viininkorjuujuhlissa.

III kansisivu: Kesäisin on Budapestissä runsaasti ulkoilmaravintoloita, joihin ihmiset mielellään pistäytyvät virkistäytymään lasillisella mietoa unkarilaista viiniä tai olutta.

IV kansisivu: Hévizin tuliperäinen järvi. Tämä kuva liittyy kirjoitukseen Balaton — ”Unkarin meri”.

Suomen ja Unkarin kulttuurisuhteet

Kulttuurivuorovaikutuksen kasvua Suomen ja Unkarin välillä toivotaan myös Unkarissa, oli sen haastattelulausunnon perusajatuksena, jonka Unkarin kansansivistysministeri György N o n antoi äskettäin Unkarin Radion suomenkielisessä lähetyksessä. Ministeri Non kertoi mm. että Sibeliuksen 90-vuotispäivän johdosta järjestetään Unkarissa Sibelius-konsertti ja että lähiaikoina ilmestyy Unkarissa viime keväänä ilmestyneen Kiven Seitsemän veljeksen lisäksi Maiju Lassilan Tulitikkuja lainaamassa.

Kerrottuaan aluksi yleisiä vaikutelmiaan Suomesta, jossa ministeri Non vieraili Parlamenttien välisen liiton kokouksen eräänä edustajana, kertoi ministeri Non keskusteluistaan suomalaisten taiteilijoiden ja kirjailijoiden kanssa, — Saatoin ilolla todeta, että Unkarin kulttuurin kehitystä seurataan suurella mielenkiinnolla, lausui hän ja jatkoi: — Minulle kerrottiin. että Suomessa haluttaisiin nähdä enemmän unkarilaisia elokuvia ja minua pyydettiin vaikuttamaan siihen, että Suomeen lähetettäisiin laulu- ja tanssiyhtyeitämme. Sain myös tietää, että Helsingin ooppera on ottanut vuoden 1957 suunnitelmiinsa Bánk Banoopperan esittämisen. He pyysivät meitä myös lähettämään Suomeen enemmän unkarilaisia äänilevyjä ja pitivät suurena puutteena sitä, ettei näiden kahden maan välillä ole kulttuurisopimusta, joka tekisi mahdolliseksi yhteisen kulttuurisuunnitelman laatimisen vuosittain. Huomasin herättäneen suurta iloa, kun kerroin, että Unkarin taholta pyrimme tekemään kaikkemme näiden esitysten täyttämiseksi. Samoin pyrimme omalta osaltamme tekemään myös Suomen kulttuuriarvot Unkarin kansan yhteiseksi aarteeksi. Kiven Seitsemän veljeksen lisäksi julkaisemme nyt Lassilan Tulitikkuja lainaamassa ja julkaisisimme mielellämme myös Unkarin kielellä kokoelman Suomen nykykirjailijoiden teoksia. Unkarin musiikkimaailma puolestaan valmistautuu Sibeliuksen 90-vuotispäivän juhlimiseen, Unkarin konserttiohjelmistoissa tulee esiintymään Sibeliuksen sävellyksiä ja suuren säveltäjän 90-vuotispäivän johdosta järjestää kansallinen konserttitoimisto erikoisen Sibelius-konsertin.

Uskon, että perinteellisen suomalais-unkarilaisen ystävyyden kehittymiselle on tulevaisuudessa entistä vähemmän esteitä, lausui ministeri Non lopuksi. Kumpikin kansa haluaa sitä ja suotuisat edellytykset ovat myös olemassa. Nyt tarvitaan vain sitä, että asianomaiset elimet toteuttavat sen, mitä kaksi kansaa haluavat ystävyyden syventämiseksi.

Béla Bartók

Musiikkitaiteen ja kansanmusiikin yhteys on yhtä vanha kuin taidemusiikkikin. Musiikin kaikkien suurten vallankumousten takana on aina tavattavissa kansanmusiikin vaikutus. On totta, että eri aikakaudet etsivät kansanmusiikista eri puolia, mutta kansanmusiikki on vaikuttanut kaikkien suurten säveltäjien taiteeseen Palestrinasta Bachin, Händelin, Haydnin ja Mozartin kautta aina meidän päiviimme.

Myös Béla Bartókin, vuosisatamme suuren unkarilaisen säveltäjän musiikissa suorittamaan vallankumoukseen on tärkeimpänä tekijänä ollut kansanlaulu. Mutta kun vanhoille mestareille kansanmusiikki ei useimmiten merkinnyt muuta kuin uusien sävelaiheiden varastoa sekä esimerkkiä yksinkertaisuuteen ja ymmärrettävyyteen, niin Bartók päättäväisesti kyllästi koko taiteellisen asenteensa kansanmusiikilla päästen täten kosketukseen kansan kanssa.

Hän syntyi sellaisena aikana (1881), jolloin Unkari eli Itävallan sorron alaisena, miespolvi 1848—49 vapaustaistelun kukistumisen jälkeen. Itävalta-Unkari oli valtio, missä eli lukuisia eri kansallisuuksia, ja Itävalta hallitsi näitä eri kansallisuuksia lietsomalla ja ylläpitämällä vihaa näiden kesken. Sensuuri huolehti siitä, että valtava kulttuurin nousu, mikä ennen vapaustaistelua synnytti Unkarin taiteen suuret edustajat, menetti kaiken kansallisen ja vallankumouksellisen luonteensa. Musiikkimaailma palvoi Wieniä sekä länsimaista Wagner-kulttia. Unkarilainen muusikko ei tuskin voinut toivoa ansaitsevansa leipäänsä kotimaassaan, ja niinpä he mieluummin opiskelivatkin ulkomailla. Jos jotkut opiskelivatkin Unkarissa, niin sekin tapahtui pääasiassa saksankielisten opettajien johdolla, ja nämä samalla istuttivat oppilaihinsa saksalaisen musiikkitaiteen hengen ja usein tyylinkin.

Tämä odotti myös nuorta Bartókia. Hän kehittyi huomattavaksi pianotaiteilijaksi Budapestin Musiikkiakatemiassa Lisztin entisen oppilaan István Thománin johdolla. János Koesslerin oppilaana hän oppi säveltaiteen perusteet oppien samalla kunnioittamaan uusinta saksalaista koulukuntaa, ennen kaikkea Richard Straussia. Jo opiskeluaikanaan häntä pidettiin suurena lahjakkuutena, johon Wieninkin musiikkipiirit kiinnittivät huomiota. Säveltäjänä hänen sen sijaan oli vaikeampi löytää itseään. Pian hän kuitenkin sai selville, että Unkarin musiikkitaide voi vain siinä tapauksessa esittää merkittävää osaa Euroopan musiikkikulttuurissa, jos se ensin löytää oman kansallisen äänensä. Hän siis uneksi unkarilaisesta musiikkityylistä, mutta Koessleriltä hän sai siihen varsin vähän vaikutteita. Hän ryhtyi tutkimaan Lisztin viimeisimpiä sävellyksiä saaden innostusta näiden traagillisen paatoksellisesta ja unkarilaissävyisistä sävelmistä. Sävelaihetta valitessaankin hän etsii kansallista aihetta, ja hänen ensimmäinen huomattava sävellyksensä Kossuth-sinfonia (1903) — mikä samalla oli hänen ensimmäinen ulkomainenkin menestyksensä — on Unkarin vapaustaistelun johtajalle pystytetty muistomerkki. Samana vuonna kirjoittamassaan kirjeessä hän lausuu: ”Omasta puolestani palvelen koko elämäni kaikilla aloilla, aina ja kaikin tavoin yhtä päämäärää: Unkarin kansan ja maan parasta”.

Béla Bartók yhdessä puolisonsa, pianotaiteilija Ditta Pásztoryn kanssa. (He esittivät yhdessä Bartókin sävellyksen kahdelle pianolle ja lyömäsoittimelle)

Mutta mitä merkitsi "maa" vuonna 1903 vähän yli parinkymmenen vuoden ikäiselle unkarilaiselle taiteilijalle? Tuskinpa muuta kuin vihaa itävaltalaisia sortajia kohtaan. Pääkaupungissa opintoihinsa hautautuneelle Bartókille oli toistaiseksi vielä tuntematonta, että hänen maassaan asui tuhatvuotisia kulttuuriperinteitä varjeleva kansa. Bartókin tyyli saa ravintonsa viime vuosisadan keskeytyneistä pyrkimyksistä unkarilaistyylisen taidemusiikin luomiseen, mutta vaikka hän innokkaasti etsi unkarilaisten ja oman musiikkityylinsä syvempiä juuria, ei hän päässyt pitemmälle.

Vuosi 1905 merkitsi käännekohtaa hänen kehityksessään. Elinaikaisen ystävänsä Zoltán Kodályn kehoituksesta hän lähti ensimmäiselle kansanlaulukeräysmatkalleen. Kun hän tutustui Unkarin eläviin kansanperinteisiin, niin valtavat näköalat avautuivat yhtäkkiä nuoren taiteilijan eteen. Ensimmäisen keräysmatkan tärkein opetus oli se, että Unkarin kansa oli säilyttänyt viime vuosisadan taidemusiikkisuuntia vanhempaan perinteeseen pohjautuvan, unkarilaisemman musiikkityylin, ja että ennenkaikkea kansanmusiikki voi antaa sysäyksen todella unkarilaisen musiikkikielen luomiseen.

Yhä säännöllisempi tutustuminen kansanlauluihin luonnollisesti merkitsi myös kiinteämpää yhteyttä maaseudun väestöön. Asuen kuukausimääriä maaseudulla Bartók ei joutunut kansan kanssa kosketukseen vain kansanlaulujen välityksellä, vaan hän saattoi tutustua lähemmin talonpoikaiston jokapäiväiseen elämään.

Jo ensi aikoina koottu sävelaineisto

oli tavattoman monipuolista. Se oli järjestettävä, ja tätä tehdessä tuli esiin väistämättömästi kysymys, mikä siitä on vanhoja perinteitä säilyttävää ja todella unkarilaista ja mikä taas mahdollisesti toisilta kansoilta omaksuttua, ja miten vanha perinne muovaa uusia lainoja. Nämä kysymykset kiinnittivät Bartókin huomion naapurikansojen kansanlauluihin, ja koska niitä ei oltu vielä kerätty, hän itse ryhtyi keräämään niitäkin. V. 1908 hän keräsi romanialaisia kansanlauluja, ja muutamaa vuotta myöhemmin hän tutki pohjois-Afrikassa Biskran alueella arabialaista kansanmusiikkia. Kiinnostus unkarilaisia ympäröivien vieraiden kansojen musiikkiin jatkui hänessä kuolemaansa saakka. 1930-luvulla hän keräsi Vähä-Aasiassa turkkilaisia kansanlauluja ja elämänsä lopulla järjesteli ja julkaisi jugoslavialaisia ja romanialaisia kansanlauluja. Keräysmatkansa hän suurimmaksi osaksi suoritti ilman ulkopuolista tukea omin varoin.

Ensimmäistä maailmansotaa seuranneina vuosina häntä vastaan hyökättiin ankarasti kansalliskiihkon myrkyttämässä Horthyn Unkarissa, kun hän tuhlasi tieteellisen voimansa "vihollis"kansojen kulttuurin tutkimiseen. Vähän myöhemmin häntä vastaan hyökkäsivät myös romanialaiset kansalliskiihkoilijat, koska Romanian johtavia poliittisia piirejä loukkasi se, että hän osoitti osassa romanialaisia kansanlauluja olevan vanhaa, unkarilaista vaikutusta. Nämä hyökkäykset eivät murtaneet häntä, vaan hän entistä tarmokkaammin jatkoi alkamaansa työtä.

Häntä vastaan ei hyökätty vain kansanmusiikin tutkijana, vaan myös säveltäjänä. Unkarilaisten kansanlaulujen johdonmukainen soveltaminen taidemusiikissa ei merkinnyt vain uusia sävelaiheita, vaan se merkitsi myös vapautumista vuosisadan vaihteessa vallinneesta duuri-molli järjestelmästä, toisin sanoen mahdollisuutta luoda uusi, nykyaikainen musiikkikieli. Unkarin silloinen virallinen, taantumuksellinen musiikkipolitiikka oppi pian tuntemaan, että tämä uusi musiikkikieli on sekä musiikilliselta muodoltaan että sanottavaltaan vallankumouksellista, ja sen vuoksi teki kaikkensa estääkseen sen pääsemistä kuuluville. Vain hänen yhä suuremmat menestyksensä ulkomailla saivat aikaan suhteellisen myöhään annetun tunnustuksen kotimaassakin. Vihamielinen ilmapiiri sai Bartókin pian näkemään, että hänen on kasvatettava nuorisosta itselleen todellinen yleisö. Sen vuoksi hän jo vuodesta 1908 alkaen otti teoksissaan huomioon nuorison aloittaen täten kokonaan uuden musiikkipedagogisen kirjallisuuden. Bartókin musiikkipedagogia on samalla myös ihmisen kasvatusta hänen opettaessaan unkarilaisia lapsia tutustumaan ympärillä asuvien kansojen musiikkiin ja sen avulla kunnioittamaan muita kansoja. "Todella johtava aatteeni . . ., minkä täydellisesti tiedän siitä alkaen, kun olen löytänyt itseni säveltäjänä, on kansojen veljeyden aate, veljeyden kaikista sodista ja riidoista huolimatta. Tätä aatetta pyrin voimieni mukaan palvelemaan musiikissani".

Tämän hän puki sanoiksi vuonna 1931 eräälle romanialaiselle musiikkitiedemiehelle kirjoittamassaan kirjeessä. Samaan aikaan, kun hän musiikillaan taisteli kansojen veljeyden puolesta, hän pääsi yhä lähemmäs oman kansansa musiikkityylin ilmaisua taidemusiikissa. Hänhän unelmoi jo silloin kansallisesta unkarilaisesta tyylistä, kun ei vielä tuntenut niitä lähteitä, joista se voisi syntyä. Kun hän oli tutustunut kansanmusiikkiin, niin hänen musiikkikielensä täydentyi ja rikastui sitä mukaan, kuin hän syventyi kansanmusiikin tutkimiseen. Meidän vuosisadallamme vain harvat säveltäjät ovat pystyneet luomaan niin rikkaan ja omintakeisen musiikkikielen kuin hän. Eikä unkarilaisen kansanmusiikin omaksuminen vahingoit-

tanut hänen yksilöllistä tyyliään, vaan se ja sen rikastuminen romanialaisilla ja slovakialaisilla motiiveilla auttoi häntä todella yksilöllisen ja kansallisen musiikin keksimisessä. Myös häneen nähden on voimassa se, mitä hän sanoi Kodályste: ". . . hän on oppinut talonpoikien musiikkikielen ja käyttää sitä niin täydellisesti kuin runoilija äidinkieltään. Toisin sanoen: talonpoikien musiikillinen ilmaisutapa on muuttunut hänen musiikilliseksi äidinkielekseen, ja hän voi käyttää ja käyttääkin sitä yhtä vapaasti kuin runoilija äidinkieltään".

Hänen tiensä viimeisiin, suuriin teoksiinsa ei suinkaan ollut helppo. Monet vaikeat kokeilut osoittavat, miten vaikeata oli löytää uudelleen vuosisatoja unholassa ollut Unkarin musiikillinen äidinkieli. Mutta hänen kokeilunsa eivät olleet pelkästään muodollisia tyylikokeita. Niissä jokaisessa uusi, inhimillinen sisältö etsii uutta ilmenemismuotoaan. Hänen sävellyksiensä nimet ja ne soittimet, joille hän ne sävelsi, muistuttavat usein hänen aikalaistensa muotojen etsintää, mutta Bartókilla muotojen etsiminen merkitsi aina myös uuden inhimillisen sisällön etsimistä Saksan vihatun fasismin naapuruudessa yhä fasistisemmaksi muuttuvassa Unkarissa. Hänen kaikki kirjoittamansa sanat ovat eläviä vastalauseita sitä järjestelmää vastaan, mikä tukahdutti vapauden ja arvosteli taidetta rodullisten ja poliittisten erikoisoikeuksien perusteella. Ja mihin Bartókin ääni säveltäjänä ei ehkä kuulunutkaan, sinne hänen täytyi puhua tiedemiehenä. Vuonna 1944 hän kirjoitti kirjoituksen nimellä "Musiikki ja rotupuhtaus", missä hän vastusti rotujen perusteella tapahtuvaa eroittelemista: "Eri kansojen kansanmusiikkien välisen jatkuvan vuorovaikutuksen tuloksena on syntynyt ennenkuulumattomat määrät monipuolisia sävelmiä ja säveltyyppejä. Tällä tavoin syntynyt "rodullinen epäpuhtaus" on siis ehdottomasti edullista."

Kun Euroopan fasismi aloitti lopullisen kuolemantanssinsa, Bartók matkusti pois. Hänet oli kutsuttu konserttimatkalle sekä luentoja pitämään Yhdysvaltoihin. Hän arveli, että kun on saanut tämän tehtyä, niin sota on päättynyt ja hän voi palata kotiin. Erään heinäkuussa 1945 kirjoittamansa kirjeen hän päätti näin: ". . . haluaisin mennä kotiin, lopullisesti", Hän ei kuitenkaan päässyt, hänen sairautensa esti häntä siinä, ja jo syyskuussa saapui tieto hänen kuolemastaan.

Hän ei eläissään saanut kokea taiteellisten ja inhimillisten unelmiensa toteutumista. Hänen kuolemastaan on kulunut nyt kymmenen vuotta. Näinä kymmenenä vuotena hänen teoksensa ovat saavuttaneet yhä laajemman suosion, ja hän on kuolemansa jälkeen saanut palkinnon, minkä hän varmaan olisi ilolla ottanut vastaan, vaikka torjuikin kaikki Horthyn ajan kunnianosoitukset: kansainvälisen rauhanpalkinnon.

Tiedoitus

Unkarin Radion suomenkielisten lähetysten ajoissa ja aaltopituuksissa tapahtuu muutos lokakuun 1 päivästä alkaen. Uudet lähetysajat ja aaltopituudet ovat seuraavasti:

Klo 18.30—19.00 aaltopituudella 30,5 ja 48 metriä

Klo 19.30—20.00 aaltopituudella 240 metriä.

Hevosten jalostus Unkarissa

Unkarissa viime vuonna järjestetyt viisiottelun maailmanmestaruuskilpailut eivät herättäneet huomiota ainoastaan urheiluyleisön, vaan myös hevoskasvattajien keskuudessa. Tämä onkin ymmärrettävää, sillä kun tähän asti viisiottelun maailmanmestaruuskilpailuissa hevoset ovat olleet erilaisia, niin Unkarissa viisiottelun ratsastuskilpailu suoritettiin yksinomaan siitosoreilla. Kilpailu asetti sekä kilpailijoille että hevosille suuria vaatimuksia. Siihen osallistui viitisenkymmentä ulkolaista kilpailijaa, joista kaikki käyttivät vain unkarilaisia puoliverisiä oriita. Nämä unkarilaiset siitosoriit suoriutuivat tehtävästä hyvin, ja ulkolaisten kilpailijoidenkin mielipide oli, ettei heillä aikaisemmin ole viisiottelun ratsastuskilpailuissa ollut käytettävinään niin hyviä hevosia.

Unkarilaiset hevoset olivat tunnettuja Unkarin rajojen ulkopuolella jo kauan ennen toista maailmansotaakin. Unkarilaiset lämminveriset saavuttivat menestystä monissa huomattavissa kansainvälisissä kilpailuissa, ja niistä pidettiin myös niiden kauniin ulkomuodon vuoksi. Sodassa tuhoutui kuitenkin koko maan hevoskannasta 70 prosenttia, ja parhaat siitoseläimet tuhoutuivat täysin. Kymmenen vuoden kuluessa on kuitenkin hevoskasvatuksen alalla saavutettu sellaisia tuloksia, että hevosten vienti on voitu jälleen aloittaa. Valtion hevossiittoloissa on taas runsaasti siitoskelpoisia oriita ja tammoja, mutta myös tuotanto-osuuskuntien ja yksityistalonpoikien hevoskannan laatu on huomattavasti parantunut.

Se, että tämä on saavutettu näin lyhyen ajan kuluessa, on tuloksena tieteellisesti laaditusta uudelleenjärjestelystä.

Laadun parantamiseksi koko maa jaettiin siitospiireihin. Eri piireissä siitos suoritettiin paikalliset olosuhteet huomioonottaen. Parhaat tammat keskitettiin määrätyille alueille ja siittolat antavat näille alueille parhaat siitosoriit.

Siitosorien pito jäi kokonaan valtion tehtäväksi ja nykyisin voidaan astuttaa ainoastaan valtion hevossiittoloiden oreilla. Astutus on täysin ilmaista. Valtion hevossiittoloiden yhteydessä on myös keinosiemennysasemia, joiden merkitys hevossiitoksen laadun kohottamisessa on erittäin suuri. Keinosiemennyksen tulokset ovat hyvin rohkaisevia, sillä yhdellä oriilla voidaan vuosittain siittää 250—300 tammaa. Koko maahan on nyt luotu astutusasemien verkosto, ja hevossiittolat antavat näille siitosoriit.

Myös varsojen kasvatusjärjestelmä on muuttunut. Siitoskelpoisiksi katsotut varsat kasvatetaan kolmivuotiaiksi saakka valtion hevossiittoloissa tai erikoisilla varsa-asemilla. Varsa-asemia on perustettu sellaisille paikoille, missä ympäristö soveltuu parhaiten kyseessäolevan rodun kasvatukseen. Esimerkiksi furioso-varsoja kasvatetaan Mezöhegyesissä, Lipican varsoja Bakonyn vuorilla ja Bábolnassa, Hajdúságin nonius-varsoja taas Hortobágyssa uudenaikaisten biologisten periaatteiden mukaisesti. Tallien ovet ja ikkunat ovat kesäisin ja talvisin öin ja päivin avoinna. Varsojen valmennukseen käytetään paljon aikaa ja niitä juoksutetaan joka päivä iän ja rodun

huomioonottaen. Kovan kasvatusjärjestelmän avulla pyritään suojelemaan unkarilaisten hevosten arvokkaita ominaisuuksia: niiden teräksistä elimistöä ja suurta suorituskykyä.

Myös Karjanjalostuksen tutkimuslaitoksen hevossiitososaston työ edistää hevossiitoksen laadun kohottamista. Tutkimuslaitoksen työntekijät tutkivat roturisteyksen ongelmia, rehun hyväksikäyttöä, eläintautien ehkäisyä jne. Saavutetut tulokset sovelletaan käytäntöön ennenkaikkea valtion hevossiittoloissa. jotka myyvät korkealaatuisia hevosia sekä kotimaahan että ulkomaille.

Herceghalmin koetilan päähevospaimen Mátyás Csikós on nimensä veroinen (csikós = hevospaimen).

E r i k M o l n á r:

Suomalais-ugrilaisten kansojen alkukoti

Parlamenttien välisen liiton kokouksessa Helsingissä oli Unkarin valtuuskunnan eräänä jäsenenä akateemikko Erik Molnár, joka 29. 8. piti Suomi—Unkari Seuran järjestämässä tilaisuudessa esitelmän uudesta teoriasta suomalais-ugrilaisten kansojen alkukodista. Julkaisemme tämän esitelmän lyhenneltynä.

Kansamme esihistorian tutkiminen joutui Unkarissa toista maailmansotaa edeltäneinä vuosikymmeninä pysähtyneisyyden tilaan, se oli ikäänkuin loppuun tutkittu. Lukuunottamatta joitakin jälkitaisteluita, oli väittely, jota unkarilaisten turkkilaisista polveutumisen kannattajat kävivät suomalais-ugrilaista syntyperää kannattavien kanssa, päättynyt, ja unkarilaisten esihistorian tutkimisessa vakiintui unkarilaisten suomalais-ugrilaisen alkuperän teoria. Tämä teoria perustui ratkaisevasti kielitieteen toteamuksiin, suomalais-ugrilaisten sekä suomalais-ugrilais-samojedikansojen kielisukulaisuuden tunnustamiseen ja biogeografisen metodin soveltamiseen. Biogeografisen metodin antamien tietojen pohjalta esihistorian tutkijat olivat yhtä mieltä siitä, että suomalais-ugrilaisten muinaista, yhteistä asuinpaikkaa on etsittävä jostakin keskisen Volgan ja Kama-joen seuduilta, uralilaista alkukotia, suomalais-ugrilaisten ja samojedien esiisien yhteistä asuinpaikkaa taas tästä pohjoiseen, ehkä Petshoran ylä- ja keskijuoksun seuduilta, mutta myös samoin Euroopan puolelta.

Gyula N é m e t h osoitti v. 1928, että uralilaisessa kantakielessä — siis suomalais-ugrilaisten ja samojedien esi-isien muinaisessa yhteisessä kielessä — on löydettävissä joukko turkkilaisia lainasanoja, jotka todistavat "uralilaisten" ja turkkilaisten ikivanhaa kanssakäymistä. Missä oli tämän muinaisen kosketuksen tapahtumapaikka? Gyula Némethkin lähti siitä, ettei "juuri voi epäillä", että uralilaisten kansojen alkukoti oli Uralin vuoriston Euroopan puoleisessa osassa. Hän ei siis edes koettanut etsiä uralilaisten alkukotia turkkilaisten alkukodin läheltä, vaan tehden johtopäätöksiä "tuntemattomasta" tunnettuun päin, sijoitti turkkilaisten alkukodin uralilaisten oletetun Euroopan puoleisen alkukodin viereen, Uralin vuoriston ja Altain välillä olevalle länsi-Siperian tasangolle.

Myöhemmin kävi ilmi, että useat "uralilaisen" alkukielen turkkilaisista lainasanoista löytyvät mongolien kielissä, vieläpä osoitettiin eräitä samoja sanoja "uralilaisessa" kantakielessä ja mandshu-tunguusikielissäkin.

Näiden lisäksi olivat olemassa unkarinkielen mongoliset lainasanat. Zsigmond S i m o n y i väitti vielä päättävästi, että muutamat sanamme ovat välittömiä lainoja mongolinkielestä, eikä Gyula Némethkään pitänyt tätä ajatusta täysin mahdottomana.

Myös etnografia toi esiin uusia tosiasioita. V. 1937 ilmestyi Sándor S o l y m o s s y n tutkimus muinaisunkarilaisten uskonmaailmasta. Myös Vilmos D i ó s z e g i n uusin teos on vahvistanut siinä esitetyt tiedot. Solymos-

sy todisti, että pohjoisaasialaisen, paleoaasialaisen, mandshu-, tunguusi-, mongoli- ja turkkilais-shamanismin perinteet ovat eläneet aivan viime aikoihin samojedi- ja suomalais-ugrilaisten kansojen, niiden joukossa myös unkarilaisten, uskomuksissa, taikauskossa ja saduissa.

Rinnan tämän kanssa viittaavat myös musiikin historian tutkimusten tulokset Aasiaan päin. Vertaileva kansanmusiikkitiede on vielä nuori, se on vasta kehityksensä alussa. Mutta sen tähänastisten tulosten pohjalla Béla Bartók saattoi todeta, että ”vanha unkarilainen sävelvarasto on kuin onkin aasialais-, pohjoisturkkilais- ja tataarilaisperäistä”, ja pari vuotta myöhemmin Zoltán Kodály saattoi jo kirjoittaa: ”unkarilaiset ovat ulommaisin tänne taipunut haara suuren aasialaisen musiikkikulttuurin vuosituhantisessa puussa, jonka juuret ovat Kiinasta keski-Aasian kautta Mustallemerelle asuvien erilaisten kansojen sielussa”. Tässäkin sukeltaa esiin, unkarilaisissa itkuvirsissä ja Obin ugrilaisten kirkkomusiikin kaltaisissa sävelissä — Zoltán Kodályn toteamuksen mukaan vieläpä suomalaisessa kansanmusiikissakin, joskin vain hämärästi — varhaisempi tyylikerrostuma, joka voi edustaa suomalais-ugrilaisten Aasiassa, turkkilais-mongolilaisten yhteyksien kautta kehittyneen musiikkikulttuurin jätteitä.

Lopuksi on olemassa vielä kysymys samojedien alkuperästä. Kun samojedikansat joutuivat historian valoon, toinen niiden kahdesta ryhmästä asui pohjoisessa etu-Aasiassa kaukaisen Pohjolan tundraseuduilla, toinen etelä-Siperiassa Sajanin seuduilla. Aivan luonnollisesti olisi pitänyt herätä kysymys siitä, missä oli silloinen samojedien alkuperäinen asuinpaikka, pohjoisessako vai etelässä?

Neuvostotiede antaa vastauksen Unkarin esihistorian tutkimuksen avoinna oleviin kysymyksiin, ja sellaisen vastauksen, joka asettaa esihistoriallisen tutkimuksen Unkarissa uudelle perustalle. Ratkaiseva askel tässä oli samojedien eteläisen, aasialaisen alkuperän selvittäminen kielitieteen, arkeologian. etnografian ja antropologian tulokset yhtäläisesti huomioonottavan kompleksimetodin avulla. Koko joukko todisteita, ennenkaikkea kielitieteen toteamukset, on sen puolesta, että nykyiset pohjoiset samojedit ovat peräisin Sajanin seuduilta. G. N. Prokofjev osoitti, että pohjoisissa samojedikielissä on huomattava määrä sellaisia sanoja, jotka puuttuvat eteläisistä samojedikielistä ja ovat peräisin ns, paleoaasialaisten heimojen, korjakkien, tshuktshien ja eskimoiden kielistä. Tästä seuraa, että pohjoiset samojedit eivät ole pohjoisten seutujen alkuperäisiä asukkaita, vaan ovat joutuneet pohjoiseen muualta, ilmeisesti Sajanin seuduilta.

Arkeologit ovat myös löytäneet alkuperäisen väestön maahankaivettuja asumuksia, jotka itse jurakki-samojedien perimätietojenkin mukaan ovat kuuluneet ennen heitä eläneelle väestölle, ”sirteille”. Meren rannoilla, Kuollan niemimaasta Taimyrin niemeen eli ennen jurakki-samojedeja merikalastajia. Jamalin niemimaan vanhimmat asuinpaikat ovat peräisi 1. vuosituhannen lopulta tai toisen vuosituhannen alkupuoliskolta ajanlaskumme alun jälkeen, ja heidän tavaroidensa joukosta on löydettävissä pjanoborskityyppisiä pronssiesineitä ja kampakoristeisia pyöreäpohjaisia astioita. Siellä muodostui nuorin asutusalue 17. vuosisadan alussa tai keskivaiheilla. Jurakki-samojedit saapuivat siis Jamalin niemimaalle vasta tämän jälkeisenä aikana.

Todisteiden toisen ryhmän ovat esittäneet G. M. Vasiljevitsh ja M. G. Levin. Se liittyy poronhoitoon. Ensimmäiset merkit poronhoidosta ilmaantuvat luoteis-Euraasiassa 15. vuosisadalla, siihen saakka tunnettiin siellä vain koiravaljakko. Sajanin seuduilla sen sijaan tunnettiin poronhoito jo ajanlaskumme alkua edeltäneinä vuosisatoina. Tämän todistaa eräs Hakassiassa säilynyt kalliopiirros, joka kuvaa porolaumaa ajavaa ratsupaimenta. Tämän vuoksi kansainvälisen etnografian alalla oletetaan poronhoidon levinneen Sajanin seuduilta luoteis-Euraasiaan. Mutta Sajanin seuduilla harjoittivat poronhoitoa ennenkaikkea samojediheimot. On myös todennäköistä, että samojedit levittivät poronhoidon luoteis-Euraasiaan. Kaikesta tästä seuraa selvä johtopäätös, että poronhoito levisi luoteis-Euraasiaan, kun osa samojedeista vaelsi pohjoiseen.

Tätä vaeltamista todistavat myös muut etnografian rinnastukset. Niinpä esimerkiksi viime aikojen altalaisheimoilla oli tapana ripustaa uhrihevosen nahka pitkään pylvääseen. Saman tekivät jurakkisamojedit uhriporon nahalle. Tai esimerkiksi Altain-Sajanin vuoriston turkkilaiskansat, kuten yleensä arojen hevospaimentolaiskansat, käyttävät saappaita, joiden varret on leikattu viistoon. Samojedikansoilla, päinvastoin kuin muilla Pohjolan kansoilla, tapaamme tämän saman saappaanvarren viiston leikkauksen.

Muiden todisteiden joukossa ei ole viimeisiä se, että 17. vuosisadalla pohjoiset samojedit tunsivat raudan sulattamisen, jälleen päinvastoin kuin muut Pohjolan kansat, jotka todellisuudessa elivät vielä kivikautta. Tämä viittaa myös heidän yhteyksiinsä Altain-Sajanin seutuihin, tähän vanhojen aikojen suureen rautateollisuuden keskukseen.

Mutta jos samojedit ovat peräisin Altain-Sajanin seuduilta, niin silloin kielitieteen ja juuri Unkarin kielitieteen tuloksista seuraa, että suomalais-ugrilaisten alkuperää on etsittävä jostakin täältä. Kielitiede on osoittanut samojedien ja suomalais-ugrilaisten esi-isien joskus eläneen yhdessä. Selvää on, ettei liikkeelle lähteneiden suomalais-ugrilaisten asuinpaikkakaan voinut olla kaukana samojedien alkuperäisestä asuinpaikasta Altain-Sajanin seuduilla.

Suomalainen Castrén, jota voidaan pitää suomalais-ugrilaisen kielitieteen eräänä perustajana, tutki runsaat sata vuotta sitten Sajanin seudun kielitieteen maantieteellistä nimistöä. Tutkimustensa tuloksena hän totesi, että joukolla sikäläisiä jokia ja vuoria oli suomalais-ugrilaisperäinen nimi. Näitä kysymyksiä selvittävässä teoksessaan hän mainitsi vain tärkeimmät tulokset. Niiden mukaan on vieläpä Jenisein turkkilainen nimi Kem suomalais-ugrilaista alkuperää, edelleen Jenisein vesistöön kuuluvien Sym, Ija, Ijus, Oja, Jaga ja Kolva jokien nimet, sekä myös kahden vuorenhuipun Jenisein alkulähteiden tienoilla, Kyrkytaskulin ja Ala-taskulin nimet ovat suomalais-ugrilaisperäisiä. Tästä — ja muista tiedoista — Castrén teki sen johtopäätöksen, että suomalais-ugrilaiset ovat peräisin jostakin täältä, Sajanin seuduilta.

Biogeografisen metodin kannattajat hylkäävät Castrénin maantieteellisen paikannimiaineiston sillä, että aineistoa on liian vähän; toisaalta taas kielitiede ei vielä ole muodostanut niitä metodeja, jotka riittäisivät osoittamaan Castrénin saavuttamat tulokset oikeiksi.

On koetettu lukea sattuman tiliin ne tapaukset, joissa Sajanin seudun paikannimet selvästi ovat samoja kuin nykyiset suomalais-ugrilaiset sanat. On vedottu esim. siihen, että Saksan Weser-joen varrella on eräs Minden niminen kaupunki, jonka nimi vaikuttaa unkarilaiselta, mutta tästä ei kukaan tee sitä johtopäätöstä, että Weserin varrella olisi joskus asunut unkarilaisia. Mutta jos Weserin varrella esiintyisi yhdeksän unkarilaiselta kuulostavaa paikannimeä — Castrén osoitti näin monta suomalais-ugrilaisen luonteista paikannimeä Sajanin seuduilla — ei tätäkään voitaisi väittää sattu-

maksi. Silloin olisi tehtävä johtopäätös, ettemme ole tekemisissä sattuman, vaan unkarilaisten jättämän perinnön kanssa.

Kysymystä Sajanin seudun paikannimiaineistosta ei voida erottaa esihistorian tutkimuksen nykyisestä vaiheesta. Tämä on kuitenkin tieteellisellä täsmällisyydellä todistanut, että samojedit ovat peräisin Altain-Sajanin seuduilta, ja samalla se on osoittanut samojedien ja suomalais-ugrilaisten esi-isien eläneen joskus yhdessä ja muodostaneen yhteisön, jolla oli sama kieli. Jos näissä olosuhteissa sellainen merkittävä kielitieteilijä kuin Castrén löytää Sajanin seuduilta suomalais-ugrilaisen luonteista paikannimistöä, niin silloin tieteellisen toponomastiikan todisteiden puuttuessakin on aivan todennäköistä, että toteamukset ovat perusteiltaan oikeita. Sillä ei ole kysymys siitä, että Castrén olisi tavannut suomalais-ugrilaista paikannimistöä mistä tahansa. Kysymys on siitä, että Castrén löysi suomalais-ugrilaista paikannimiaineistoa Sajanin seuduilta, sellaiselta alueelta, missä suomalais-ugrilaisetkin samojediyhteyksiensä perusteella ovat voineet oleskella. Ei menetelmän tieteellisyys, vaan tämä asianlaita osoittaa erittäin todennäköisesti, että Castrénin toteamukset ovat perusteiltaan oikeita. Tämän ohella neuvostotieteen uusimmat saavutukset tukevat Castrénin toteamuksia. L. R. Kizlasov on osoittanut, että pohjois-Altailla ja etelä Hakassiassa ja myös länsi-Siperiassa, mm. Barabinskin arolla tavataan joukko ugrilaisperäisiä paikannimiä. Osa näistä liittyy puroa, pientä jokea merkitsevään vogulinkieliseen "sos"-sanaan, joka nykyään äännetään tällä seudulla enimmäkseen turkkilaisittain "zas", niiden toinen osa taas liittyy Obin ugrilaisissa kielissä jokea merkitseviin "as" ja "es" sanoihin.

Näin olikin todistettu, että ugrilaisten, ainakin Obin ugrilaisten esi-isät ovat joskus eläneet Altain-Sajanin seuduilla Barabinskin arolla, mikä huomattavasti tukee olettamusta, että suomalais-ugrilaiset ovat peräisin Altain-Sajanin seuduilta. Pohjois-Altailla ja etelä-Hakassiassa eläneitä Obin ugrilaisten esi-isiä on pidettävä suomalais-ugrilaisten, suomalais-ugrilaisen kantakansan osana.

Uudet tiedot tekevät mahdolliseksi myös sen, että voimme muodostaa tarkemman kuvan muinaisten suomalais-ugrilaisten alueellisesta sijoittumisesta. Castrénin osoittama suomalais-ugrilaisen luonteinen paikannimiaineisto liittyy ensi sijassa Jeniseistä itään olevaan Minusinskin laakioon ja Sajanin seutuun, kun taas Kizlasovin Obin ugrilainen nimiaineisto liittyy Jeniseistä länteen olevaan Hakassiaan ja Altai-vuoriston alueeseen. Tästä voi tehdä sen johtopäätöksen, että muinaisten suomalais-ugrilaisten heimojen joukosta myöhemmät suomalais-permiläiset elivät Minusinskin laakiolla ja Sajanin seuduilla. Ja kun suomalais-ugrilaiset jättivät Altain-Sajanin seudut, jäi Altain seuduille ennenkaikkea osa ugrilaisten esi-isistä.

Voidaankin todeta jo ainakin niin paljon, että olettamus suomalais-ugrilaisten sajanilaisesta alkuperästä on täydelleen sopusoinnussa samojedien sajanilaisen alkuperän tosiasian kanssa, mihin olettamusta suomalais-ugrilaisten eurooppalaisesta alkuperästä ei mitenkään voida liittää.

Suomalais-ugrilainen paikannimiaineisto, jonka Castrén osoitti ylä- ja keski-Jenisein seudulla, liittyy nykyisen Tuvan autonomisen alueen vuoristoseutuun ja Hakassian autonomiseen alueeseen sekä Minusinskin laakion aroihin. Hakassian ja Minusinskin laakion arkeologiset löydöt tunnetaan hyvin. Voidaan kysyä, onko tällä alueella muistoja sellaisesta arkeologisesta kulttuurista, minkä voidaan olettaa kuuluneen suomalais-ugrilaisille.

Tähän kysymykseen on vastattava myöntävästi. Ensinmainitulla alueella vallitsi 3. vuosituhannella ja 2. vuosituhannen alkupuolella e.a.a. afanasjevolainen kulttuuri. Sen aineelliset muistot vastaavat suomalais-ugrilaisen kantakielen sanastossa heijastuvia taloudellisia suhteita, ja näin ollen voidaan tämän kulttuurin olettaa kuuluneen suomalais-ugrilaisille.

Olettamus altailais-sajanilaisesta alkuperästä on täysin sopusoinnussa kielellisten tosiasiain kanssa, ja eritoten sen tosiasian kanssa, että suomalais-ugrilaisessa kantakielessä on muinaisiranilaisia lainasanoja. Altain-Sajanin seutu rajoittuu lännessä nykyiseen Neuvostoliiton keski-Aasiaan, ja voidaan täydellä syyllä, kuten tulemme näkemään, olettaa siellä eläneen 2. vuosituhannen alkupuoliskolta lähtien e.a.a. muinaisiranilaisperäisiä heimoja. Tämä olettamus pitää yhtä myös etnografisten tosiasioiden kanssa. S. V. Ivanov on osoittanut, että eräs määrätty koristemotiivi, mikä tavataan nykyisinkin kaikkien Neuvostoliiton alueella elävien suomalais-ugrilaisten kansojen taiteessa, esiintyy Aasiassa suomalais-ugrilaisia lukuunottamatta ainoastaan pohjois-Altain schoreilla ja kumandineilla. On osoittautunut, että erään Uralin vuoristosta, Shigirskin-Gorbunovskin suosta tavatun puulapiotyypin, jonka on oletettava kuuluneen suomalais-ugrilaisille, analogioita voidaan tavata pohjois-Altailla ja vain siellä. Nämä tiedot ovat todisteena suomalais-ugrilaisten kosketuksesta Altain seutuihin. Samalla ne ratkaisevat myöntävässä mielessä kysymyksen muinaisten suomalais-ugrilaisten maanviljelyksestä, sillä p.o. puulapiota, mikä on palvellut maanviljelyksen tarkoituksia, täytyy Altailla pitää suomalais-ugrilaisten jäämistönä. Joskus siis sekä samojedit että suomalais-ugrilaiset ovat eläneet Altain-Sajanin seuduilla. Tästä ei kuitenkaan vielä seuraa, että suomalais-ugrilaiset ja samojedit elivät yhtaikaa ja yhdessä Altain-Sajanin seuduilla. Castrén ei osoittanut Sajanin seudun paikannimiaineistossa yhteisiä samojedilais-suomalais-ugrilaisia, vaan itsenäisiä suomalais-ugrilaisia sanoja, jotka ovat siis muodostuneet silloin, kun suomalais-ugrilaiset olivat kielellisesti jo eronneet samojedeista. Kielelliseen eroamiseen taas liittyy alueellinen eroaminen, josta on todistuksena se, että suomalais-ugrilainen kantakieli joutui toisten vieraiden kielivaikutusten alaiseksi ja samojedilainen kantakieli toisten. Castrénin nimiaineisto ei siis viittaa suomalais-ugrilaisten ja samojedien yhteiselämään, vaan siihen, että he elivät erillään, eli etteivät suomalais-ugrilaiset ja samojedit eläneet Altain-Sajanin seuduilla yhdessä ja yhtaikaa. Missä siis ovat suomalais-ugrilaisten ja samojedien esi-isät eläneet yhdessä? Koetamme seuraavassa etsiä vastausta tähän kysymykseen.

Jos haluamme etsiä suomalais-ugrilaisten ja samojedien esi-isien yhteistä asuinpaikkaa, on lähdettävä yhteisen kielemme, nykyisinkin uralilaiseksi nimitetyn kantakielen turkkilaisista ja mandshu-tunguusilaisista lainasanoista eli (tai) turkkilaisten lainasanojen mongolisista yhteyksistä. Yhteinen alkukoti oli siellä, missä suomalais-ugrilaisten ja samojedien esi-isät olivat kosketuksessa turkkilaisiin ja mandshu-tunguusilaisiin heimoihin.

Se, mitä meidän siis on etsittävä, on turkkilaisten, mongolien ja mandshu-tunguusien tai oikeastaan näiden esi-isien muinainen asuinpaikka. Tehtävä ei ole helppo. Jos suomalais-ugrilaisten altailais-sajanilainen alkuperäkin on toistaiseksi hypoteesi, liikumme kysymyksessä suomalais-ugrilaisten ja samojedien esi-isien yhteisestä asuinpaikasta vielä enemmän hypoteesien alueella. Mitkään historialliset tiedot eivät kerro siitä, missä elivät 3. ja vieläpä ehkä 4. vuosituhannella e.a.a. noiden turkkilais-, mongoli- ja man-

dshu-tunguusikieliä puhuneiden kansojen esi-isät. Parhaimmalta menetelmältä tuntuu tässä tilanteessa se, että tutkimme ensimmäisiä historiallisia tietoja, jotka koskevat p.o. kieliä puhuneita heimoja — tarkoituksena löytää heidän historian piiriin astumisensa tapahtumapaikka.

Paleoantropologisten tosiasioiden perusteella on varmaa, etteivät turkkilaisten, mongolien ja mandshu-tunguusien esi-isät voineet 3. vuosituhannella elää sen paremmin Altain-Sajanin seuduilla kuin niistä länteen olevilla aroillakaan. Tähän aikaan siellä asui europoideja; turkkilaiset, mongolit ja mandshu-tunguusit taas kuuluvat mongoloidiseen rotupiiriin. Mongoloidinen aines ilmaantui idästä päin Sajanin seudulle vasta karasukilaisen kulttuurin yhteydessä 2. vuosituhannen lopulla e.a.a., Altain seudulle taas 1. vuosituhannen keskivaiheilla e.a.a. Altain seudun ensimmäiset mongoloidiset asukkaat olivat todennäköisesti tyrkkien esi-isiä. Neuvostoliiton keski-Aasia turkkilaistui vasta 1. vuosituhannella a.a.j., ja tämä liittyi samoin mongoloidisen rotuaineksen leviämiseen.

Edellä esitetyn mukaan turkkilaisten, mongolien, mandshujen ja tunguusien asuinpaikka on ollut ajanlaskumme alkua edeltäneinä ja sitä seuranneina vuosisatoina yhtenäisellä alueella itä-Aasiassa, Mongoliassa, Mandshuriassa ja ylisen Amurin seudulla. Näiltä seuduilta on siis etsittävä myös esi-isiemme asuinpaikkoja 3. vuosituhannella tai sitä aikaisemmin. Heidän asuinalueensa ulottui kuitenkin aikaisemmin paljon etelämmäksi ja vielä 7. vuosisadalla e.a.a. se rajoittui kiinalaisen sivilisaation silloiseen keskusalueeseen Huangho-joen keskijuoksun seutuun. "Pohjoiset barbaarit", joita vastaan kiinalaiset olivat taistelleet ikivanhoista ajoista alkaen, olivat juuri heitä.

Jos edellä esitetyn perusteella uskallamme esittää jonkinlaisen olettamuksen siitä, missä maantieteellisesti on saattanut sijaita suomalais-ugrilaisten ja samojedien yhteisten esi-isien asuinpaikka, voimme mieluimmin ajatella Sinkiangin maakunnan koillisia, vuoristoisia seutuja. Tämä alue on melko lähellä Altain-Sajanin seutua, samojedien varmaa ja suomalais-ugrilaisten oletettavissa olevaa myöhempää asuinaluetta.

On kuitenkin myönnettävä, että suomalais-ugrilaisten ja samojedien esi-isien yhteisen asuinpaikan sijainnin suhteen ovat mahdollisia myös muunlaiset otaksumat.

ARVOKKAITA PALKINTOJA UNKARIN RADION SUOMENKIELISTEN LÄHETYSTEN KUUNTELIJOILLE.

Syyskaudesta lähtien alkaa Unkarin Radio jakaa kuuntelijoitten kesken arvokkaita palkintoja kerran kuukaudessa. Osallistuakseen tähän kilpailuun tarvitsee Unkarin Radion kuuntelijoitten vain kirjoittaa radion suomenkieliselle osastolle arvostelujaan ja esityksiään ohjelmaan nähden. Palkinnot, joina on arvokkaita unkarilaisen kansantaiteen tuotteita, kuten käsityönä valmistettuja naisten puseroita, pöytäliinoja, pitsejä ja keramiikkaesineitä, annetaan kunakin kuukautena parhaiten Unkarin Radion suomenkielisiä lähetyksiä edistäneille arvosteluille ja esityksille. Unkarin Radioon voi kirjoittaa osoitteella Radio, Budapest, Unkari.

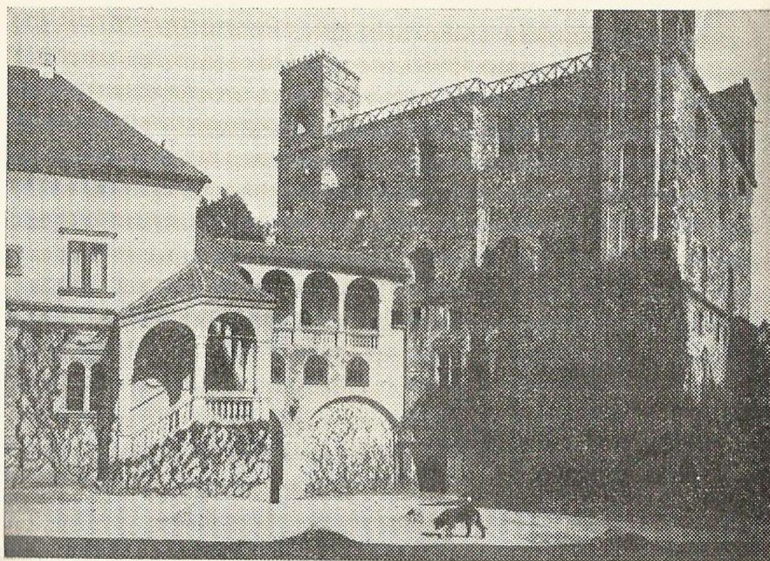
Rákóczin linna entisöity

Unkarin pohjoisosassa, samalla seudulla, missä vuorten rinteillä kasvaa kuuluisaa Tokajin viiniä, on eräs Unkarin historian arvokkaimpia ja mielenkiintoisimpia muistomerkkejä, suuren unkarilaisen vapaustaistelijan Ferenc Rákóczi II:n linna Sárospatakissa.

Tuskin on olemassa sellaista rakennustyyliä, minkä jälkiä ei tavattaisi tässä valtavassa linnarakennuksessa. Linnan asuintorni rakennettiin jo 1200-luvulla romaanisen tyylin mukaisesti, ja linnanherra käytti sitä perheensä asuntona, ja siellä olivat myös ase- ja elintarvikevarastot. Linnan muut osat, jotka 1500-luvulla rakennutti linnan silloinen mahtava isäntä Péter Perényi, ovat jo renesanssin tyyliin rakennetut. Suurimman osan työstä suorittivat italialaiset mestarit, jotka koristivat siihen saakka synkät linnanpihat sievillä loggioilla ja pergoloilla. Myöhemmin, 1600-luvulta alkaen, linna oli Erdélyn (Transsylvanian) ruhtinaiden, Rákóczien hallussa, ja heidän aikanaan Sárospatakin linnasta tuli eräs Unkarin silloisen poliittisen elämän keskus ja myös eräs Euroopan kulttuurielämän keskuksia. Linnassa toimi mm. korkeakoulu, jonka kuuluisa tshekkiläinen tiedemies Jan Comenius kehitti sen ajan oloihin verraten uudenaikaiseksi korkeakouluopetuksen keskukseksi. Sárospatakin linnassa asui myös Unkarin 1700-luvun historian huomattavin valtiomies, Habsburgien vastaisen vapaustaistelun johtaja, Ludvig XIV:n ja Pietari Suuren liittolainen Ferenc Rákóczi II.

Päinvastoin kuin useimmat Unkarin linnat — mitkä melkein täydellisesti tuhoutuivat 150-vuotisen turkkilaismiehityksen ja sitä seuranneen Habsburgien vallan aikana — Sárospatakin linna on säilynyt suhteellisen ehjänä meidän päiviimme saakka. Ei edes toinen maailmansota aiheuttanut linnalle sanottavia vaurioita, mutta sen sijaan kunnossapidon laiminlyöminen ennen sotaa ja sen aikana aiheutti sen, että kun linna vuonna 1945 joutui valtion omistukseen, oli se päässyt pahasti rappeutumaan.

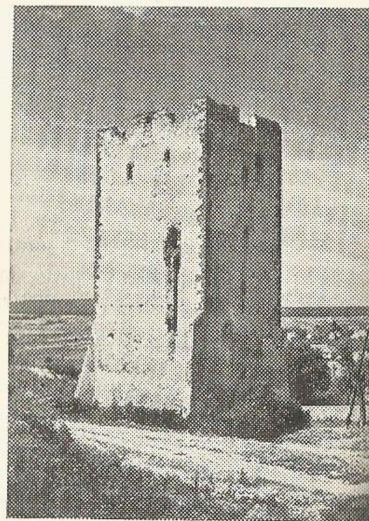
Sen jälkeen, samalla kun koko maassa on suunnitelmallisesti entisöity arvokkaita muistomerkkejä, on myös Sárospatakin linna huolellisesti entisöity. Ensiksi rakennettiin asuintornin täysin lahonnut katto ja sen jälkeen kuuluisa ritarisali. Onpa voitu entisöidä jopa suurin osa renesanssin aikaisesta koristelustakin. Asuintornin ampuma-aukot oli aikaisemmin muurattu umpeen, mutta nyt niiden alkuperäinen paikka selvitettiin ja ne avattiin jälleen, ja tämä on huomattavalla tavalla

Ylhäällä: Sárospatakin linnan piha. Alhaalla eräs linnan entisiä vartiotorneja.

antanut linnalle takaisin sen entistä näköä.

Sárospatakin linna on nykyisin Unkarin huomattavimpia historiallisia muistomerkkejä. Joka sunnuntai erikoisjunat vievät sinne kiinnostuneita matkailijoita eri puolilta Unkaria. Osa linnasta onkin järjestetty museoksi, mikä kuvaa linnan elämää 1600-luvulla. Osa linnasta on järjestetty ns. luomistaloksi, missä luovat taiteilijat — taidemaalarit, kuvanveistäjät, kirjailijat, säveltäjät jne. — voivat levätä ja työskennellä rauhallisessa ympäristössä suurten historiallisten perinteiden luomiseen innoittavassa ilmapiirissä.

SANDOR RÓNAI JÄLLEEN SUOMESSA

Unkarin parlamentin puhemiehistön puheenjohtaja Sándor Rónai käytti Parlamenttien välisen liiton kokouksessa Helsingissä elokuussa puheenvuoron, jossa hän lausui mm. seuraavaa:

Liiton olisi myös taisteltava samojen pyrkimysten puolesta kuin ne, mitkä pari viikkoa sitten Helsingin rauhankonferenssi asetti päämäärikseen. Unkarin kansa tervehtii Suomen veljeskansaa ja toivottaa sille menestystä.

Geneven neljän vallan konferenssin tulokset ovat historiallisia. Geneven kon-

Puhemies Rónai tutustumassa Turun käsityöläismuseoon.

ferenssin tulokset ovat ennenkaikkea Neuvostoliiton johdonmukaisen rauhanpolitiikan ansiota, sillä se vastaa täysin kansojen rauhantahtoa. Saksan kysymystä ei voida erottaa turvallisuuskysymyksestä. Euroopan kansat, niiden joukossa myös Unkarin kansa vaativat oikeutetusti. että he saavat takeet siitä, ettei Saksan imperialismi pääse heitä uhkaamaan.

Tämän jälkeen puhemies Rónai selosti Unkarin parlamentin päätöstä, minkä mukaan Unkariin kutsutaan muiden maiden parlamenttien edustajia vierailulle. Hän tervehti myös Unkarin valtuuskunnan puolesta ilolla sitä, että Neuvostoliiton parlamenttiryhmä on liittynyt Parlamenttien väliseen liittoon, ja samalla valitti sitä ettei tehty päätöstä Kiinan Kansantasavallan ja Saksan Demokraattisen Tasavallan ottamisesta Parlamenttien välisen liiton jäseniksi. Lopuksi puhemies Rónai kiinnitti liiton jäsenten huomion siihen, että nykyään he voivat tehdä erikoisen paljon rauhan puolesta edistämällä rauhallista rinnakkaiseloa ja torjumalla yritykset, mitkä suuntautuvat Geneven konferenssin saavutusten mitätöimiseen.

Balaton — "Unkarin meri"

Noin sadan kilometrin päässsä Budapestistä on keski-Euroopan laajin järvi, Balaton.

Balaton ympäröivine basalttivulkaaneineen tarjoaa unohtumattoman näyn. Sen rannat ovat vaihtelevat ja korkeat, pengerretyt, viiniköynnöstä kasvavat vuorten rinteet ulottuvat paikka paikoin rantaan saakka, siellä näkee sammuneita tulivuoria terävine huippuineen, basalttivuorten huipuilla on vanhojen linnojen raunioita, muistomerkkejä, kivi-, pronssi- ja rautakauden asukkaiden jälkiä sekä romanttisia lehtimetsiä.

Pohjoisranta on vuoristoa, eteläranta taas laakeata ja hiekkaista. Tihanyn niemi jakaa järven kahteen selkään. Järven koko pituus on 78 kilometriä, ja sen leveys vaihtelee 1,5 ja 10 kilometrin välillä, pinta-alan ollessa 600 neliökilometriä. Balatonin ihmeelliset värien vaihtelut johtuvat siitä, että se on sangen matala keskisyvyyden ollessa kolme metriä. Veden mataluuden johdosta voidaan rannoilta kahlata järveen satoja metrejä. Juuri tämän vuoksi on Balaton, haaleavesinen hiekkakylpylä, jonka lauhkean ilmaston aiheuttavat ympäröivät kummut,

laaksot ja vuoret, tavattoman suosittu nimenomaan kylpypaikkana.

Veden mataluuden vuoksi vesi lämpenee nopeasti, ja jo toukokuussa voidaan järvessä uida. Kesällä veden lämpötila nousee 26—28 asteeseen, ja usein vielä lokakuussakin tapaa rannoilla uimareita.

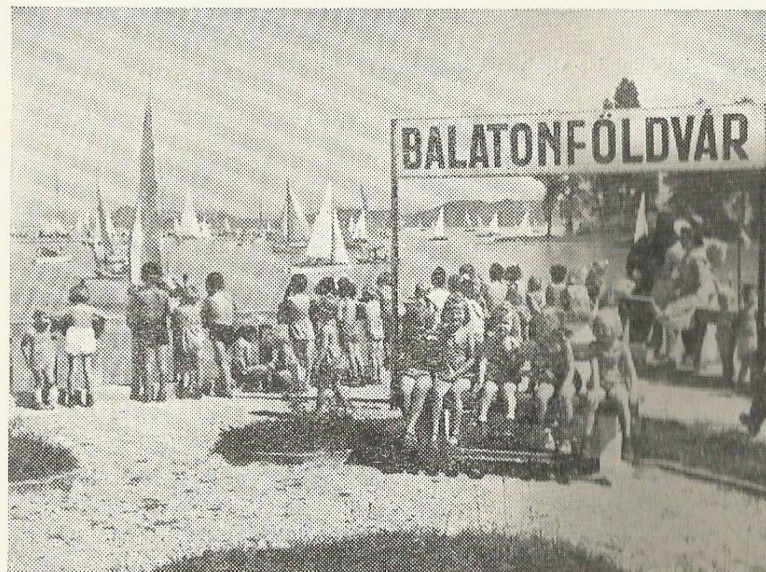
Rantojen samettinen hiekka sekä veden magnesium- ja kalkkipitoisuus ja radioaktiivisuus ovat vaikutukseltaan terveellisiä. Myös suuren happipitoisuuden vuoksi vesi on terveellistä.

Kaikkialla rannoilla on uusia hotelleja, monenlaisia lepo- ja lomakoteja sekä parantoloita. Järvellä on säännöllinen laivaliikenne ja kaikkialla erinomaisia ravintoloita.

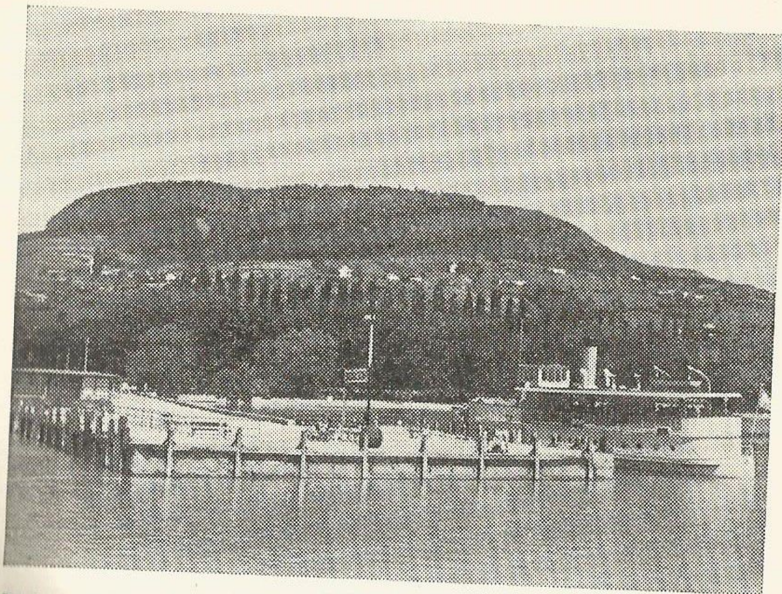
Monin paikoin on täällä runsasvetisiä terveyslähteitä. Kukat peittävät puistot ja viinitarhat keväästä syksyyn. Keväisin kukkivat mantelipuut muodostavat unohtumattoman näyn.

*

Mutta katsokaamme lähemmin eräitä lomanviettopaikkoja. Suurin sellainen on Siófok. Siellä on erinomainen uimaranta ja uusia hotelleja. Sió-

Balatonföldvár on Balatonin purjehduskeskus.

Badacsonyn kuuluisa viinivuori Balatonin rannalla.

fok on Balatonin laivaliikenteen ja kalastuksen keskus. Lomanviettäjien käytössä on siellä lukuisia soutu- ja purjeveneitä. Koko kaupunki on oikeastaan yhtä valtavaa puistoa, jonne kesäpäivän kuumuudessa antavat varjonsa vuosisataiset mahtavat puut. Lomanviettäjät käyttävät hyväkseen Balatonin rannalla olevaa ruusupuistoa ja urheilukenttää sekä 2 000 katsojalle rakennettua ulkoilmanäyttämöä, kun taas järvi on kymmenien tuhansien urheilukalastajien paratiisi.

*

Balatonin vanhin kylpyläpaikka on B a l a t o n f ü r e d. Se sijaitsee Balatonin pohjoisrannalla kauniissa ympäristössä ja siellä on monia terveyslähteitä, joiden terveellinen vaikutus on tunnettu 1500-luvulta lähtien. Kylpyläkaupungiksi se kehittyi kuitenkin vasta 1700-luvun lopulla. Suurten puiden varjostaman Parannustorin keskellä on Lajos Kossuthin nimelle omistettu terveyslähde. Sydäntautien sairaalassa on sairaiden käytettävinä hiilihappokylpylöitä. Balatonfüredin lähes sata vuotta vanhassa puistossa on kuudentoista eri lajin lehmuksia, jotka kukkivat peräkkäin eri aikoina. Satojen vuosien ikäiset jalavat, tuuheat tammet ja monivuotiset kukat sekä kalliopuutarha tekevät Balatonfüredin puiston erittäin vaihtelevaksi. Siellä on myös Rabindranath Tagoren muistopuu, jonka tämä suuri intialainen runoilija istutti sen muistoksi, että hän Balatonfüredissä parani pahasta sydäntaudistaan.

Talvisin jääpurjehtijat risteilevät Balatonin jäätyneellä pinnalla, ja monisatavuotinen Balatonfüred on silloinkin kaunis ja vieraanvarainen.

*

Koko Balatonin värikkäin ja suosituin satama on B a l a t o n f ö l d v á r. Rautatie on aivan rannan lähellä, ja joka paikassa tapaa hotelleja, ravintoloita ja huviloita. Balatonfüredin ohella Balatonföldvár on Balatonin purjehduskeskus.

Hyvin hoidetulta kävelypaikalta on kaunis näköala vastapäätä olevalle Tihanyn niemelle, mikä on vain kolmen kilometrin päässä. Tihanyn niemi on luonnonnähtävyyksineen ja historiallisine muistoineen eräs Balatonin kauneimpia paikkoja. Sen matkailuliikenteen keskus on äskettäin avattu uusi Tihanyn puistohotelli. Vuoren rinteellä on lomakoteja ja huviloita, ja niemen yhdeksänsatavuotista historiaa kuvastaa vuorella oleva luostari.

*

Vaihtelevan ja värikkään Balatonin luonteenomaiseen kuvaan kuuluvat sammuneet tulivuoret: Csobánc, Szentgyörgyhegy ja Badacsony, missä hyvinhoidetut turistitiet johtavat vuorten huipuille saakka. Keszthelyn vuoriston juurella on Keszhelyn ikivanha kaupunki, minne jo vuonna 1779 perustettiin Georgikon, Euroopan ensimmäinen taloudellinen erikoiskoulu.

Muutaman kilometrin päässä täältä on kumpujen ympäröimässä laaksossa puistojen keskellä eräs Euroopan tunnetuimpia terveysjärviä, H é v i z. Suuresta kraaterilähteestä tulee vesi järveen, ja veden lämpötila vaihtelee 27 ja 38 asteen välillä. Vesi, lieju ja kehittyvät kaasut ovat radioaktiivisia.

Hévizin ympäristössä on paljon retkeilypaikkoja, luonnonkauniita näköaloja ym., joten siellä voi viettää lomaansa mihin vuodenaikaan tahansa.

UNKARILAISTEN PAKOLAISTEN PALAAMINEN KOTIMAAHANSA

Unkarin Kansantasavallan hallitus antoi Unkarin vapautumisen kymmenennen vuosipäivän johdosta huhtikuun neljäntenä päivänä kuluvana vuonna laajan amnestia-asetuksen. Asetuksen mukaan voivat palata kotimaahansa kaikki ne, jotka joko sotatapahtumien johdosta sotilas- tai siviilipakolaisina poistuivat maasta tai vuoden 1944 jälkeen passitta ylittivät maan rajan tai eivät ulkomailla oleskellessaan uudistaneet passejaan. Amnestian ulkopuolelle jäävät ainoastaan ne henkilöt, jotka

1. Saksalaisten kanssa yhteistyössä olleiden Sztójayn ja Szálasin hallitusten aikana toimivat johtavissa asemissa (kuten valtiosihteereinä, kenraaleina jne.)
2. Ovat osallistuneet ihmisten laittomiin kidutuksiin
3. Ovat olleet Saksan Gestapon palveluksessa.

Amnestia-asetus on herättänyt suurta huomiota ulkomailla elävien unkarilaisten ja heidän Unkarissa asuvien sukulaistensa joukossa. Sen vuoksi on Budapestissä V kaupunginosassa Alkotmány utca 4:ssä aloittanut toimintansa toimisto. joka antaa ulkomailta palaaville sekä ulkomailla olevien sukulaisille vastauksia ja neuvoja amnestia-asetuksesta.

Huomattava osa kysymyksistä koskee sitä, miten kotimaahan palaavat voivat aloittaa elämänsä Unkarissa.

Tiedonantotoimiston antaman tiedon mukaan Unkarin Kansantasavallan hallituksen amnestia-asetus on voimassa huhtikuun 4 päivään 1956 saakka, ja sen lisäksi annetaan kotiin palaaville alussa avustusta (majoitus. lääkärinhoito jne.) sekä turvataan heille heidän kykyjään vastaava työpaikka.

Kaikki kotimaahan palaavat saavat ilman mitään todistuksia työkirjan. Budapestissä erikoiset työvoimatoimistot huolehtivat siitä, että palaaville järjestetään nopeasti työtä. Maaseudulla lääninneuvostot pitävät tilastoa niistä työpaikoista, joihin kotimaahan palaavat voidaan sijoittaa.

Tätä nykyä Unkarissa on lähes kolmekymmentä tuhatta avoinna olevaa työpaikkaa. Työvoimapula vallitsee — ehkä erästä mekaanikkoryhmää lukuunottamatta — kaikilla metalliteollisuuden, elintarviketeollisuuden, kaivosteollisuuden, sulattimoteollisuuden ja rakennusteollisuuden aloilla. Teknikoilla, insinööreillä ja teknillisillä asiantuntijoilla on lukuisia työmahdollisuuksia Budapestissä ja maaseudulla. Tarvitaan myös maanviljelijöitä, karjanhoitajia, käsityöläisiä jne.

Unkarin valtio auttaa kotiinpalaavia selviytymään alkuvaikeuksista hankkien heille työpaikan ja asunnon osoittaen tällä, että kotiinpalaavat todella palaavat omaan kotimaahansa.

Ikarusz-autotehdas

Unkarin pääkaupungin koillisosan laidalla, Mátyásföldin omakotitalojen läheisyydessä kohoavat Ikarusz-tehtaan uusien asennushallien korkeat seinät. Tämä tehdas on Unkarin autoteollisuuden ylpeys, ja sen työntekijät juhlivat tänä vuonna Unkarin autoteollisuuden 50-vuotispäivää.

Ikarusz-tehdas tuottaa nykyisin 16 kertaa enemmän autoja kuin koko Unkarin autoteollisuus vuonna 1938, Rinnan tuotannon kasvun kanssa on kasvanut myös autojen vienti. Ensimmäiset ulkomaiset tilaukset tulivat Saksasta, Tshekkoslovakiasta, Bulgariasta, Romaniasta, Albaniasta ja Puolasta, sekä sen jälkeen Egyptistä ja Suomesta. Idässä tunnetaan hyvin Ikarusz-autot, ja niinpä niitä onkin viety Kiinaan, Turkkiin ja Persiaan. Erikoisesti on ulkomailla suosittu 30- ja 60-tyyppisiä linja-autoja.

Vuosi sitten Ikarusz-tehtaan työntekijät valmistivat etevien insinöörien piirustusten pohjalla sellaisen linja-auton mallikappaleen, missä moottori on takana. Näitä Ikarusz-55 tyyppisiä linja-autoja on jo viety ulkomaillekin muutamia mallikappaleita,

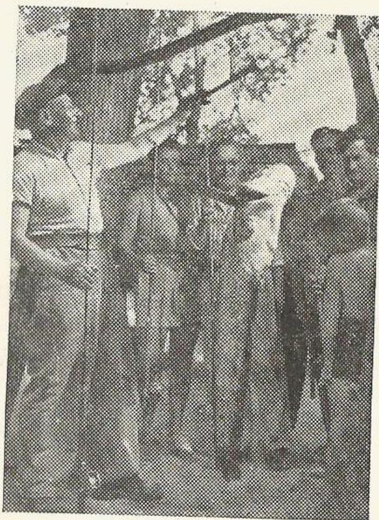
Ikarusz-tehtaan uusi, Ikarusz-66 merkkinen linja-auto.

Urheilukalastus Unkarissa

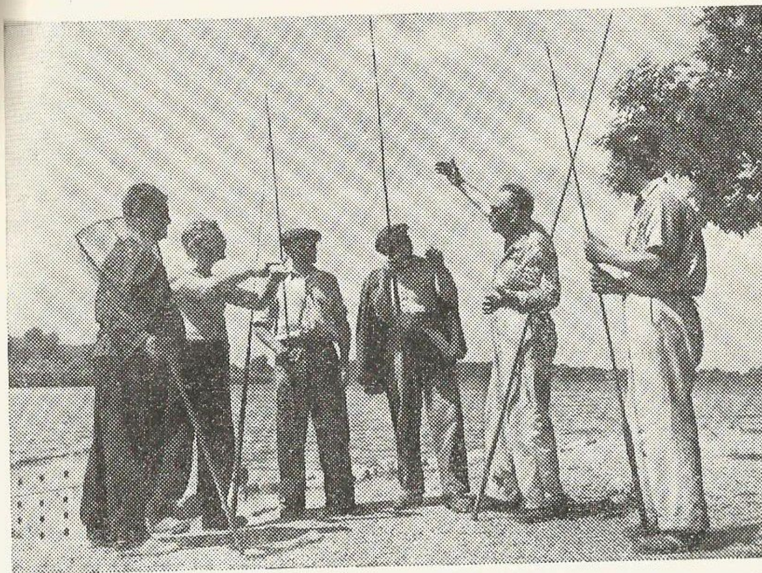
Urheilijoita ihaillaan yleensä heidän yleisen lahjakkuutensa ja tulostensa vuoksi, mutta urheilukalastajia ihaillaan sen sijaan heidän kärsivällisyytensä takia; he kun voivat tuntikausia liikkumattomina istua ja odottaa, tärppääkö kala. Mutta kalastukseen tarvitaan muutakin kuin kärsivällisyyttä. Siihen tarvitaan myös tietoa. Urheilukalastajien tiedon kehittämiseksi on Budapestin Urheilukalastajien Yhdistys perustanut ns. kalastuskoulun, mikä on puoli vuotta kestävä ilmainen kurssi, millä opetetaan urheilukalastuksen teoriaa ja käytäntöä.

Unkarissa onkin runsaasti urheilukalastajia, sillä heillä on yhteensä 320 eri seuraa, joihin kuuluu kymmeniätuhansia jäseniä. Nämä seurat muodostavat liiton, jonka jäsenluku on vuodesta 1945 lähtien noussut kymmenkertaiseksi, ja naisjäsentenkin luku on moninkertaistunut.

Seurat huolehtivat jäsentensä opetuksesta siten, että kokeneimmat kalastajat pitävät talvisin luentoja nuoremmille. Urheilukalastajien Liiton lehti Magyar Horgász julkaisee mielenkiintoisten uutisten ohella myös teoreettisia ja käytännöllisiä kirjoituksia. Kuluvana vuonna ilmestyi myös 500-sivuinen kirja urheilukalastuksesta, ja lyhyen ajan kuluessa tätä kirjaa myytiin kolme painosta. Urheilukalastuksen kansansuosion vuoksi myös ammattiyhdistysten pää-äänenkannattaja Népszava on alkanut julkaista urheilukalastajien palstaa.

Ahti antoi ison kalan. Kalastajatoverit ihailevat Ferenc Fischerin saalista, 12-kiloista monnia.

Kalastajat ovat tunnetusti vaatimatonta väkeä, ja niinpä tässäkin kädet riittävät saaliin pituuden osoittamiseen.

Unkarissa onkin maan eri puolilla erilaisissa juoksevissa ja seisovissa vesissä runsaasti erilaisia kaloja. Tonavan ja Tiszan eräillä paikoilla saadaan usein 30—35 kilon painoisia monneja, 10—15 kiloisia karppeja sekä 4—5 kilon painoisia kuhia. Suosittu pyyntikohde on myös Balatonin parin kilon painoinen lahna sekä Balatonin kuha, mikä on huomattavasti Tonavassa elävää kuhaa suurempi. Monissa puroissa, etenkin vuoristoissa, on purolohia.

Vesien kalakannan säilyttämiseksi Unkarin Urheilukalastajien Liitto on rakennuttanut Ráckeveen keinotekoisen järven, missä viljellään kalanpoikasia. Tällä viidenkymmenen hehtaarin suuruisella järvellä viljellään kuhaa ja karppia. Se on Euroopan suurin yksinomaan urheilukalastajien hallussa oleva kalanviljelylaitos, ja yhdessä Sásrétin kalanviljelyslaitoksen kanssa se huolehtii kalavesien kalakannan säilymisestä.

Urheilukalastajien liitto on rakentanut koko maassa parhaille kalastuspaikoille Tonavan, Tiszan ja Balatonin rannoille kalamajoja. Liiton jäsenet voivat yöpyä niissä kahden forintin maksusta (noin 40 markkaa). Monet viettävät koko lomansakin näillä ka-

lamajoilla ja kilpailevat keskenään sekä saaliin runsaudessa että sen valmistamisessa.

Kalastuskauden aikana seurat järjestävät usein myös kalastuskilpailuja. Useinkaan eivät kokeneimmat kalastajat eivätkä parhaiden kalajuttujen kertojat voita, sillä kalastushan on onnenkauppaa.

Suomi—Unkari Seura toimii

VILKASTA VIERAILUA

Vierailu-, edustus- ja kilpailumatkoja Unkarista Suomeen ja Suomesta Unkariin on kuluneen kesän aikana tehty runsaasti. Niinpä kesäkuun 5 p:nä Suomesta lähti koripallojoukkue Budapestiin osallistuakseen siellä EM-kisoihin. Saman kuun 19—21 p:nä maahamme saapui 20 henkilöä käsittävä Unkarin rauhanvaltuuskunta Helsingin Maailman Rauhankokoukseen, ja saman kuun 23 päivänä saapui Seutulan lentokentälle suomalais-ugrilaisten kielten professori Istvan Pap päämääränään Jyväskylän kesäyliopisto, jossa hän luennoi unkarin kielestä. Heinäkuun lopussa maassamme vieraili Unkarin yleisurheilumaajoukkue, ja elokuun alussa matkusti Unkariin 5-jäseninen ammattiyhdistysvaltuuskunta. Elokuun 22 päivänä saapui maahamme 5-jäseninen Unkarin parlamenttivaltuuskunta, ja syyskuun 10 päivänä matkusti Suomi—Unkari Seurasta 5-jäseninen valtuuskunta Budapestiin. Lisäksi on Unkarissa vieraillut pioneeri- ja rauhantyöntekijäin valtuuskunnat sekä lukuisia yksityisiä kansalaisia. Tosiaan, kuluneen kesän aikana on ollut vilkasta kanssakäymistä veljeskansojen kesken. Toivokaamme, että nämä vierailukäynnit jatkuvat ja vilkastuvat, sillä ne ovat omiaan lujittamaan sukulaiskansojen välisiä siteitä.

Siitä huolimatta vaikka Suomi—Unkari Seura ei olekaan osallistunut kaikkien edellä mainittujen vierailumatkojen järjestelyihin, niin nämä vierailut ovat kuitenkin lyöneet leimansa seuramme kuluneen kesän toimintaan. Siitä seuraavassa lyhyt selostus.

AMMATTIYHDISTYS-VALTUUSKUNTA UNKARIIN

Unkarin Ammattiyhdistysten Keskusliiton kutsusta ja seuran myötävaikutuksella matkusti maastamme 3. 8. 5-jäseninen ammattiyhdistysvaltuuskunta Unkariin. Valtuuskuntaan kuuluivat: S. Rakennustyöläisten Liiton valistussihteeri Martti Nieminen, S. Postimiesliiton puheenjohtaja Paavo Markkola, S. Elintarviketyöläisten Liiton sihteeri Emil Kerman, S. Työläisliiton liittotoimikunnan jäsen posteljooni Edith Paasonen ja "Kansan Tahdon" taloudenhoitaja Herman Tunturi.

Valtuuskunta viipyi matkalla 21 vuorokautta. Palattuaan tyytyväisinä sisältörikkaalta matkaltaan osa valtuuskunnan jäseniä vieraili Unkarin täkäläisen lähettilään, ministeri Szipkan luona kertoen matkavaikutelmistaan Unkarissa.

MAAOTTELU SUOMI—UNKARI YLEISURHEILUSSA

Unkarin ja Suomen urheiluliittojen kesken solmittujen sopimusten mukaisesti Unkarin yleisurheilumaajoukkue saapui maahamme 27—28. 7. järjestettyyn maaotteluun. Ensimmäinen kilpailupäivä muodostui meille suomalaisille pettymykseksi unkarilaisten yllättävän hyvien suoritusten ja ylivoimaisen voiton (pistemäärällä 72—45) johdosta. Toinen kilpailupäivä sensijaan oli tasaväkinen. Yleisökin eläytyi nyt kilpailuihin rehdin urheiluhengen mukaisesti ja antoi täyden tunnustuksen kunkin kilpailun voittajalle. Iharoksen 1.500 m ME-juoksu kruunasi kilpailun ja maaottelu päättyi Unkarin loistavaan voittoon: 120 pistettä Suomen saadessa 92.

ESITELMÄTILAISUUS UNKARIN URHEILUSTA

Jo ennen maaottelua eräät maamme urheilumiehet kääntyivät seuran puoleen esittäen, että seura järjestäisi esitelmätilaisuuden Unkarin urheilusta, jossa joku Unkarin maajoukkueen johtajista selostaisi kansansa urheilua. Esitelmätilaisuus järjestettiinkin 1. 8. seuran kerhossa, ja Unkarin maajoukkueen johtaja Béla Fehérvári lupautui esitelmöitsijäksi.

Tilaisuuteen kutsuttiin urheiluväkeä, lehtimiehiä ja asianharrastajia, joita saapuikin ilahduttavan runsaasti luentoa kuulemaan. Tilaisuuden avasi seuran sihteeri, ja esitelmöitsijän tulkkina toimi seuran johtokunnan jäsen, toimittaja Olavi Metsistö.

UNKARILAISTEN KÄSITÖIDEN JA KERAMIIKAN NÄYTTELY

Teuvalla 7—8. 8. pidetyn maakuntajuhlan yhteyteen seura järjesti unkarilaisten käsitöiden ja keramiikan näyttelyn. Juhlaan saapui runsaasti yleisöä Vaasasta, Teuvalta ja sen lähiympäristöstä. Avajaistilaisuus pidettiin lauantaina ja pääjuhla juhlakulkueineen sunnuntaina.

Näyttelyn avasi seuran sihteeri, luoden puheessaan lyhyen katsauksen Unkarin käsityö- ja keramiikkataiteeseen. Näyttely herätti juhlayleisössä suurta huomiota. Näyttelyssä kävijät ja maakuntajuhlan järjestäjät olivat näyttelyyn tyytyväisiä.

UNKARIN PERUSTUSLAIN 6. VUOSIPÄIVÄN JUHLA

Elokuun 20 päivänä tuli kuluneeksi 6 vuotta Unkarin uuden perustuslain hyväksymisestä. Merkkipäivän johdosta seura järjesti juhlan elokuvateatteri Capitolissa 19. 8.

Tilaisuuden avasi seuran sihteeri, selostaen puheessaan veljeskansamme perustuslakia ja sen merkitystä Unkarin kansalle. Tämän jälkeen esitettiin vaikuttava elokuva "Budapestin kevät", joka kuvasi Unkarin pääkaupungin piiritystä v, 1944 ja kaupungin vapautumista sekä uuden kevään koittoa Budapestin asukkaille ja koko Unkarin kansalle.

Tilaisuudessa nähtiin Unkarin lähettiläs. ministeri Szipka, useita ulkovaltojen suurlähettiläitä, lähettiläitä sekä kutsuvierasyleisöä salin täydeltä.

UNKARIN PARLAMENTTI-VALTUUSKUNTA SUOMESSA

Elokuun 22 päivänä saapuivat Unkarin parlamenttivaltuuskunnan jäsenet: Unkarin parlamentin puhemies Sándor Rónai, kansansivistysministeri György Non ja oikeusministeri Erik Molnár sekä valtuuskunnan sihteerit Seutulan lentokentälle, jossa heitä olivat vastassa ministeri Szipka, attashea Kuczka sekä Suomi—Unkari Seuran edustajat. Mainitun parlamenttivaltuuskunnan jäsenet osallistuivat Helsingissä pidettyyn Parlamenttien-

välisen Liiton XLIV konferenssiin 25—31. 8. -55.

ESITELMÄTILAISUUS SEURAN KERHOSSA

Parlamenttienvälisen Liiton konferenssin lomassa Suomi—Unkari Seuralle avautui tilaisuus järjestää esitelmätilaisuus, jossa Unkarin parlamenttivaltuuskunnan jäsen, oikeusministeri, akateemikko Erik Molnár esitelmöi aiheesta: "Suomalais-ugrilaisten kansain esihistoria". Tilaisuus pidettiin seuran kerhossa 29. 8 klo 17.00, siis varsin epäedullisena aikana, mutta siitä huolimatta esitelmää saapui kuulemaan yli puolisataa henkilöä, joukossa useita professoreja ja alan tiedemiehiä.

Tilaisuuden avasi seuran puheenjohtaja maisteri Ele Alenius, jonka jälkeen hän luovutti puheenvuoron esitelmöitsijälle, jonka erittäin mielenkiintoisen esitelmän tulkitsi suomeksi toimittaja Raili Heino.

Esitelmän jälkeen ja kahvitauon lomassa suoritettiin keskustelu. Esitelmöitsijä valaisi esitelmäänsä näyttämällä kartalta niitä paikkoja, jotka liittyivät esitelmään.

Esitelmä on lyhennettynä lehtemme tässä numerossa.

SANDOR RONAI TURUN OSASTON VIERAANA

Kun Unkarin parlamentin puhemies Rónai v. 1953 vieraili Suomessa solmi hän matkallaan useita tuttavuuksia. Nyt hän halusi tavata näitä entisiä ystäviään ja näissä merkeissä hän matkusti Turkuun 1. 9. Suomi—Unkari Seuran Turun osaston vieraaksi. Mukana seurasivat Unkarin täkäläinen lähettiläs Szipka ja seuran puheenjohtaja Ele Alenius,

Samanaikaisesti kun puhemies Rónai vieraili Turussa, niin Unkarin kansansivistysministeri György Non, attashea Kuczka ja seuran sihteeri pistäytyivät Tampereella.

JÄÄHYVÄISILTA SEURAN KERHOSSA

Unkarin parlamenttivaltuuskunnan jäsenten kunniaksi Suomi—Unkari Seura järjesti illanvieton 2. 9. seuran kerhossa. Kapellimestari Lybimovin alkusoiton jälkeen seuran puheenjohtaja Ele Alenius lausui arvovaltaiset vieraat ja tilaisuuteen saapuneen kutsuvierasyleisön tervetulleiksi. Ohjelmassa seurasi lausuntaa, jota esitti seuran jäsen nti Tyyne Tilli, minkä jälkeen konserttilaulajatar Maila Vala lauloi suomalaisia kansanlauluja. Unkarin parlamentin puhemies Rónai piti tämän jälkeen lämminhenkisen puheen, saaden osakseen runsaat suosionosoitukset. Väliajan jälkeen ministeri Non puheessaan selosti eloisasti ja leppoisasti kansansa saavutuksia, minkä jälkeen vielä saatiin kuulla laulajatar Maila Valan unkarilaisia kansanlauluesityksiä. Lopuksi esitettiin Suomen matkailua esittävä värifilmi, ja päätteeksi seuran puheenjohtaja kiitti parlamenttivaltuuskunnan jäseniä siitä, että he olivat saapuneet seuran tilaisuuteen ja jakoi heille muistoesineen Helsingissä käynnistään. Tilaisuus päättyi iloiseen karkeloon.

SEURAN VALTUUSKUNTA UNKARIIN

Varhain lauantaiaamuna 19. 9. matkusti lentokoneella Unkarin Kulttuuri-Instituutin kutsumina Suomi—Unkari Seuran 5-jäseninen valtuuskunta Budapestiin. Valtuuskuntaan kuuluivat: Tampereen osaston puheenjohtaja Saga Lahtinen, Turun osaston puheenjohtaja Yrjö Koskinen, Kemin osaston johtokunnan jäsen Väinö Ruonala ja pääseuran johtokunnan jäsen Sulo Ikonen ja sihteeri Toivo Salonen.

Valtuuskunta viipyi matkalla 2 viikkoa tutustuen tänä aikana veljeskansamme kulttuurisaavutuksiin.

Sihteeri.

Unkarilaista siipikarjaa

Sodan jälkeen, erikoisesti vuosina 1945—47, oli siipikarjan määrä Unkarissa hyvin pieni. Sota hävitti perusteellisesti myös pienkarjan. Tämän jälkeen kuitenkin muutaman vuoden aikana rakennettiin valtion tiloille ja tuotanto-osuuskuntiin noin 3 000 suurta suojaa siipikarjalle. Tämän lisäksi myös yksityistalonpoikien siipikarja lisääntyi nopeasti.

Näin saatiin vähitellen korvatuiksi sodan siipikarjalle aiheuttamat hävitykset, ja vuoden 1954 lopussa siipikarjan määrä ylitti jo sodanedellisen tason. Viime vuodesta kuluvaan vuoteen on lisäys ollut jopa 3 miljoonaa päätä.

On luonnollista, että näin suuren tuotannon ollessa kyseessä, siipikarjantuotteiden vienti on myös huomattava. Siipikarjaa viedään Unkarista jäädytettynä sekä erilaisina jalosteina, joita yksitoista suurta tehdasta valmistaa.

Valkoista unkarilaista kanarotua Tápiószelen koetilalla.

Unkarin kirjan päivä 1955

Unkarin kulttuurielämän suosituimpia perinteitä ovat joka vuosi järjestettävät kirjan päivät. Kirjan päivällä on takanaan pitkä menneisyys, mutta todellisen tehtävänsä, kulttuurin välittämisen kansanjoukoille, se on voinut täyttää vasta viimeksi kuluneiden kymmenen vuoden aikana. Aikaisempien vuosikymmenien kalliit kirjat ja suppeassa piirissä pidetyt keskustelut ovat muuttuneet viime vuosina halvoiksi, kaikille ymmärrettävällä kielellä kirjoitetuiksi ja suurella mielenkiinnolla kuunnelluiksi kirjallisuusilloiksi. Kymmenen vuoden aikana tapahtunutta valtavaa muutosta todistaa sekin, että tänä aikana on ilmestynyt yhteensä lähes 100 000 julkaisua yhteiseltä painosmäärältään 375 miljoonaa.

*

Unkarin kirjan juhla järjestettiin kuluvana vuonna heinäkuun 5—12. päivinä. Budapestin Kansallissalongissa avattiin julkaisutoiminnan kehitystä kymmenen vuoden aikana kuvaava näyttely, ja myös maaseudulla läänien pääkaupungeissa, kaupunkien ja kylien kulttuuritaloissa pidettiin juhlia ja kirjallisuusiltoja kirjaviikon alkamisen johdosta. Tähänastisten tietojen mukaan voidaan päätellä, että Unkarissa tuskin on sellaista perhettä, missä jokainen perheenjäsen ei olisi ostanut kirjaa, tai ei olisi seurannut kirjallisuudesta pidettyjä esitelmiä viikon aikana.

Kirjan päivän mittasuhteita kuvaa se, että sen yhteydessä ilmestyi yli 130 erilaista kirjaa yhteensä miljoonana kappaleena. Myös valikoiman lisääntyminen kuvastaa julkaisutoiminnan kehitystä. Kirjaviikoksi ilmestyi 44 nykyisin elävän unkarilaisen kirjailijan teosta yli 200 000 kappaleena ja 18 klassillisen unkarilaisen kirjailijan teosta 21 600 kappaleena.

Kirjan päivä Nádudvarin kylässä.

Halpoina kansanpainoksina on painettu Sándor Petőfin, Endre Adyn ja Attila Józsefin runoja sekä lukuisia heistä kirjoitettuja kirjoja ja tutkielmia, samoin vanhempien klassikoiden — kuten Mihály Vörösmartyn ja József Katonan — teoksia, nykyisten kirjailijoiden teoksien uusia painoksia sekä kaksitoista ensi kertaa ilmestynyttä runoteosta ja yli kaksikymmentä uutta proosateosta. Tekijöiden joukossa on sellaisia vanhemman sukupolven huomattavia kirjailijoita kuin Pál Szabó ja Péter Veres, sekä viimeisten kymmenen vuoden ajan kirjailijoiksi kehittyneitä romaanikirjailijoita ja runoilijoita kuten Lörinc Kovai, Lajos Mesterházi ja Miklós Gyárfás sekä nuorimpia runoilijoita kuten György Somlyó ja Kossuth-palkinnon saanut István Simon.

*

Kustannusliikkeet ovat suurina painoksina julkaisseet myös ulkomaalaisten klassikoiden ja nykykirjailijoiden teoksia. Yhteensä julkaistiin 22 ulkomaalaisten kirjailijoiden ja runoilijoiden teosta käännettynä yhteensä 140 000 kappaleena. Näiden joukossa on sellaisia kirjailijoita kuin Shakespeare, Tolstoi, Thomas Hardy, La Fontaine, Grobojedov, Andersen, Tu Fu ja Voltaire, sekä viime aikojen ja nykyajan kirjailijoilta Thomas Mann, Fedin, Vasili Grosman, Halldor K. Laxness, Pratolini, Mao Dun, Aragon, Jules Renard ym. Suuren menekin on saavuttanut englantilaisen loordi Russelin natsien hirmutöistä kirjoittama dokumenttikirja.

*

Suuri unkarilainen talonpoikaiskirjailija Zsigmond Móricz kirjoitti 1920-luvun alussa katkeroituneena kustannustoiminnasta seuraavaa: "Jos romaani painetaan kolmentuhannen kappaleen painoksena, niin silloin on laskettava, ettei Hódmezövásárhelyssä kukaan osta siitä ainoatakaan kappaletta ... Debrecenissäkin ostetaan korkeintaan yksi. Szegedissä kaksi. Kisújszállásissa ei tiedetä koko kirjasta mitään, Kabassa ei edes sitäkään, että maailmassa on kirjoja." Tätä taustaa vasten voimme ymmärtää, miten Unkarin kulttuurielämä on viimeksi kuluneen kymmenen vuoden aikana kehittynyt.

SUOMI-UNKARI-lehden kirjoitukset, artikkelit, reportaashit, kuvat ym. ovat vapaasti käytettävissä.

LYHYESTI UNKARISTA

HUOMATTAVA KEKSINTÖ. Unkarin maa- ja metsätaloudessa aiheuttaa vuosittain suurta vahinkoa amerikkalaisen valkoisen kutojaperhosen toukka, Kun kemiallisten hyönteismyrkkyjen käyttö ei ole johtanut toivottuihin tuloksiin, alkoivat tutkijat pari vuotta sitten kiinnittää huomiotaan sellaisiin viruksiin, jotka aiheuttavat näissä toukissa sairauksia. Työ on tänä vuonna alkanut tuottaa tuloksia. Eläintieteellisen tutkimuslaitoksen työntekijä tri László Machay ja Unkarin Tiedeakatemian mittausteknillisen ja kojetutkimuslaitoksen elektromikroskooppisen osaston työntekijä tri Béla Lovas ovat löytäneet kutojaperhosen tähän asti tuntemattoman virussairauden. Elektromikroskooppisissa kokeissa on todettu sairaissa toukissa olevan 2—3 tuhannesosa millimetrin suuruisia kiteitä, mitkä sisältävät kutojaperhosia tuhoavia viruksia.

Molemmat tutkijat pyrkivät nyt yhdessä Kasvinsuojelututkimuslaitoksen kanssa viljelemään viruksia ja niiden levittämisellä käytännössäkin hävittämään tämän tavattoman vahingollisen tuhohyönteisen,

Virukset lisääntyvät sairaiden toukkien elimistössä tavattoman nopeasti tuhoten toukkien elintärkeät osat. Kun sairaiden tai kuolleiden toukkien ruumiista joutuu näitä viruksia kasvien lehdille ja terve toukka syö niitä, niin sekin saa tartunnan ja kuolee.

UUSIA SÄHKÖTEOLLISUUSTUOTTEITA SUUNNITTEILLA. Sähkökoneiden suunnittelutoimisto suunnittelee parhaillaan Imre Ballan johdolla Unkarin vahvavirtateollisuuden uusia tuotteita vuodeksi 1956. Lämpöteknillisen osaston insinöörit suunnittelevat parhaillaan suurikokoisen, kotitaloudessa käytettävän sähköhellan piirustuksia. Uutta sähköhellaa tulee kahta lajia, joista toisen hellan paistinuunin ovi on lasista.

Näihin helloihin tulee myös tiskinkuivaamo, ja hellat varustetaan myös merkkilampulla, mikä osoittaa, onko mahdollisesti jokin keittolevy tai uuni jäänyt vahingossa lämpiämään.

Kuluvan vuoden loppupuolella päätetään suunnittelutoimistossa automaattisen pistehitsauskoneen suunnittelu. Piakkoin valmistuvat myös sarjatuotantoon soveltuvan pistehitsauskoneen piirustukset. Uusi kone on teholtaan 50 kilovolttiamperia ja sitä voidaan käyttää myös alumiinin hitsaukseen. Puristettu ilma painaa elektrodit yhteen ja automaattinen ajansäätäjä säätää hitsauksen pituuden.

UNKARIN RADIO

lähettää suomenkielistä ohjelmaa joka päivä klo 18.30—19.00 (Suomen aikaa) aaltopituudella 30,5 ja 48 m ja klo 19.30—20.00 aaltopituudella 240 m. Seuratkaa Unkarin kulttuuri- ja talouselämän tapahtumia Unkarin radion välityksellä. Keskiviikkoisin vastataan kuulijain kirjeisiin, sunnuntaisin on katsaus viikon tapahtumiin, myös toivekonsertteja järjestetään.

Kuulijoita pyydetään lähettämään toivomuksensa joko suoraan Unkarin radiolle os. Magyar Rádió, Budapest, Magyarország tai Suomi-Unkari Seuralle os. Pohjoisranta 4 A 14 Helsinki.

Suomi-Unkari Seura

Toimisto: **Pohjoisranta 4 A 14, Helsinki, puh. 52 823, toimisto avoinna joka arkipäivä klo 9—17.**

Puheenjohtaja: **Ele Alenius, Meritullink. 32 C. 22, puh. 39 185.**

Sihteeri: **Toivo Salonen, Pengerk. 17 C 91, puh. 52 823 ja 772 219.**

